

BEROEPSPROFIEL

Tolk Vlaamse Gebarentaal (m/v)

1. Exacte benaming

Tolk Vlaamse Gebarentaal

2. Globale beschrijving van het beroep

2.1. Kernachtige beschrijving

De tolk oefent beroepen uit waarbij meertalige communicatie (Nederlands – Vlaamse Gebarentaal) als zodanig vereist is (tolken stricto sensu) of waarbij meertalige communicatie belangrijk is.

Een tolk Vlaamse Gebarentaal werkt

- als conferentietolk,
- als gemeenschapstolk of
- als onderwijstolk.
-

In alle gevallen gebeurt het tolken hoofdzakelijk simultaan, soms consecutief.

2.2. Beschrijving van de beroepscontext (in loondienst of als zelfstandige) van de tolk Vlaamse Gebarentaal

- Organisatievorm
 - Erkenning van de tolk:

Om het beroep van tolk Vlaamse Gebarentaal uit te oefenen, vraagt de gediplomeerde tolk Vlaamse Gebarentaal een erkenning aan bij het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap (VFSIPH). Bij deze procedure legt de tolk Vlaamse Gebarentaal haar diploma voor en ondertekent zij de deontologische code. Als de tolk Vlaamse Gebarentaal erkend is, wordt haar naam doorgegeven aan het centraal tolkenbureau (of CAB, Communicatie-Assistentie-Bureau), dat gemachtigd is door de Vlaamse Gemeenschap om twee taken uit te voeren. Enerzijds stemt het bureau het aanbod af op de vraag. Dit betekent dat het bureau tolkaanvragen ontvangt, en nagaat welke tolken vrij zijn en in aanmerking komen om de opdrachten uit te voeren. De tweede taak is de uitbetaling van de prestaties van de tolken Vlaamse Gebarentaal.

- Statuut van de tolk Vlaamse Gebarentaal:
 - De tolk Vlaamse Gebarentaal oefent haar beroep uit als zelfstandige en/of in loondienst.
- Actieradius
 - De conferentietolk:
 - Opdrachten in de arbeidssfeer: conferentie, congres, algemene vergadering, personeelsvergadering, enz.
 - Opdrachten in de justitiële sfeer: communicatie met gerecht.
 - Opdrachten in het hoger onderwijs: een Dove leerling/student kan na toezegging door het Departement Onderwijs een tolk Vlaamse Gebarentaal inschakelen tijdens een (geplafoneerd) aantal lesuren van iedere schoolweek, voor het bijwonen van conferenties, congressen e.d.m.
 - De gemeenschapstolk:
 - Opdrachten in de leefsfeer: alle denkbare vitale communicatieve aangelegenheden met bijvoorbeeld de advocaat, geneesheer, openbare instellingen, oudercontact, notaris, gezinsbegeleiding, verenigingsleven, commerciële gesprekken, religieuze aangelegenheden, enz.
 - Opdrachten in de arbeidssfeer: personeelsvergadering, functionerings- en evaluatiegesprek, bijscholingscursus, vorming, enz.
 - De onderwijstolk:
 - Opdrachten in het lager en secundair onderwijs: een Dove leerling/student kan bij zijn integratie in het reguliere onderwijs en na toezegging door het Departement Onderwijs een tolk Vlaamse Gebarentaal inschakelen tijdens een (geplafoneerd) aantal lesuren van iedere schoolweek.

3. Vereiste opleiding

Dit zal later ingevuld worden, nadat opleidingsprofielen besproken zijn.

4 Specifieke beschrijving van de beroepsactiviteiten

4.1 Typefunctie, deelfunctie, taak van de tolk Vlaamse Gebarentaal

Typefunctie:

(meer)talige communicatie

Deelfunctie 1: voorbereiden

Teksten en documenten analyseren

Degelijk tolkwerk wordt altijd voorbereid, door teksten en documenten in verband met de voorbereide tolkbeurt kritisch te lezen en vooral op het stuk van terminologie ernstig te bestuderen.

Informatiebronnen bepalen

Dat werk, vaak onder tijdsdruk, is voor de tolk van uitermate groot belang. De computertechnologie komt hem of haar wel te hulp: vele informatiebronnen zijn momenteel op elektronische informatiedrager beschikbaar.

De tolk Vlaamse Gebarentaal bereidt de tolkopdracht voor:

- door zich te (laten) informeren over plaats, tijd en inhoud van de tolkopdracht.
- door zich, met name in hulpverleningssettings, vooraf te laten informeren over doel, inhoud en werkwijze van de hulpverlener.
- door van tevoren zonedig relevant materiaal met betrekking tot de opdracht te bestuderen.
- door van tevoren met cliënt(en) te overleggen over de communicatiemethode en - modaliteit die de voorkeur geniet en die zal leiden tot de meest effectieve communicatie.
- door cliënten/betrokkenen vooraf te informeren over de rol en de functie van de tolk Vlaamse Gebarentaal en bij de introductie cliënten te informeren over de beroepscode.
- door samen met cliënten de plaats van de tolk en andere betrokkenen in de setting te bepalen.
- door te wijzen op de noodzaak van optimale omstandigheden ten aanzien van licht en geluid.

Deelfunctie 2: research

Bronnenmateriaal consulteren

De geschreven bronnen die de tolk heeft opgespoord, moet hij bestuderen met het oog op de efficiënte voorbereiding van zijn tolkwerk.

Vakspecialisten raadplegen

Dit hulpmiddel is vaak onvermijdelijk bij de voorbereiding van tolkwerk in verband met erg gespecialiseerde onderwerpen.

Technologische en andere equivalenten opzoeken

Voor de tolk is een vlot inzicht in de elektronische hulpmiddelen (termenbanken) en kennis van multilinguale vakwoordenboeken en gelijksoortige bronnen die hem of haar de voorbereiding van het werk mogelijk maken, helemaal onontbeerlijk.

Deelfunctie 3: reizen en presenteren

- De plaats waar de tolkopdracht zich voltrekt wordt als regel bepaald door de cliënten.
- De tolk Vlaamse Gebarentaal dient een kwartier voor aanvang op de plaats van de opdracht aanwezig te zijn.
- De tolk Vlaamse Gebarentaal zal qua kleding en uiterlijk rekening houden met de omstandigheden waarin hij terecht komt.

Deelfunctie 4: creëren

Vertaling realiseren

Voor zijn toehoorder gebruikt de tolk een natuurlijke taal, waarbij niet direkt opvalt dat hij of zij vertaalt. Grote trouw aan de boodschap gaat bijgevolg samen met een zekere taalkundige creativiteit.

- De tolk Vlaamse Gebarentaal tolkt de boodschap vanuit de brontaal naar de doeltaal. De brontaal kan zijn de Vlaamse Gebarentaal, Nederlands met Gebaren (NmG), gebarensystemen of afgeleide vormen hiervan, waarbij de doeltaal het gesproken Nederlands is (stemtolken).
- Omgekeerd kan de brontaal het gesproken of geschreven Nederlands zijn, waarbij de Vlaamse Gebarentaal, Nederlands met Gebaren, gebarensystemen of afgeleide vormen hiervan de doeltalen zijn.
- Bij de overdracht van de boodschap houdt de tolk rekening met cultuurverschillen en de meta-communicatie.
- De tolk Vlaamse Gebarentaal past zich aan aan het taalregister van de cliënten.
- De tolk Vlaamse Gebarentaal grijpt in als omstandigheden binnen de tolksituatie het tolken ongunstig beïnvloeden.

Deelfunctie 5: signaleren en informeren

Als de tolk Vlaamse Gebarentaal merkt dat er tussen de cliënten misverstanden ontstaan of dreigen te ontstaan als gevolg van een gemis aan kennis van de wederzijdse cultuur, normen en gebruiken, zal de tolk Vlaamse Gebarentaal dit kenbaar maken. Eventueel kan de tolk

aanvullende informatie verstrekken. Zonodig zal worden verwezen naar instanties die zich hebben gespecialiseerd in de dienstverlening dan wel hulpverlening aan doven.

Deelfunctie 6: administreren

De tolk Vlaamse Gebarentaal voert een administratie met betrekking tot de tolkopdrachten. Bij alle administratie met betrekking tot tolkopdrachten is zorgvuldigheid vereist in verband met de privacy van de cliënt.

4.2. Contextgegevens

Werkomstandigheden

De tolk Vlaamse Gebarentaal begeeft zich steeds naar de plaats waar de opdracht plaatsvindt. Voor conferentietolken en gemeenschapstolken variëren de plaatsen van de dagelijkse opdrachten heel sterk, tenzij in bepaalde onderwijs- of arbeidssituaties waar men zich regelmatig naar dezelfde plaats begeeft. Via het tolkenbureau of via de cliënt ontvangt de tolk de praktische gegevens over de opdracht (tolkadres, uur, contactpersoon, enz.). De onderwijstolk heeft idealiter een aantal vaste plaatsen waar de opdrachten plaatsvinden.

De werkomstandigheden zijn meer specifiek:

- voor de conferentietolk:
 - in vergaderruimte
 - op podium
 - op de rechtbank
 - in het hoger onderwijs.

- voor de gemeenschapstolk:
 - consulten bij huisarts, specialist, tandarts, ...
 - psycho-sociale hulpverlening of psycho-therapeutische behandelingen, ...
 - contacten met de overheid: plaatselijk, regionaal of landelijk, ...
 - politie en juridische aangelegenheden, ...
 - koop en verkoop van roerende en onroerende goederen, ...
 - ouderavonden op de school van de horende kinderen, ...
 - sollicitatiegesprekken, ...
 - recreatieve situaties (feesten), ...
 - openbare manifestaties, ...

- kerkdiensten: huwelijk, begrafenis, ...
 - culturele activiteiten, ...
 - bedrijfsopleidingen, vergaderingen, ...
 - en andere.
- voor de onderwijstolk:
 - basisonderwijs
 - middelbaar onderwijs
 - andere (niet-hogere) opleidingen.

Er is nood aan een aangepast verhoog, een podium en/of een stoel; juiste en voldoende lichtinval op de plaats waar de tolk zich bevindt; eventueel een microfoon (bij het tolken naar het gesproken Nederlands in grotere ruimtes); de aanwezigheid van een collega bij het teamtolken (vooral voor conferentietolken).

Hulpmiddelen

De tolk en het tolkenbureau verkrijgen van de cliënt op voorhand een duidelijke omschrijving van de inhoud van de tolksessie. De tolk kan zich dan op de tolksessie voorbereiden aan de hand van volgende hulpmiddelen:

- databanken
- encyclopedieën
- handboeken / CD-Roms
- informanten (vakspecialisten)
- de informatiesnelweg
- moedertaalsprekers / moedertaalgebaarders
- parallele teksten
- telecommunicatiesystemen
- terminologiebanken
- woordenboeken
- video's.

Graad van verantwoordelijkheid

- wat de uitvoering van de tolkopdracht betreft:
 - zelfstandig t.o.v. cliënt of andere opdrachtgever
 - in teamverband:
 - voor conferentietolken: eventueel teamtolken
 - voor onderwijstolken: overleg met het onderwijs- en begeleidingsteam

- wat de administratieve procedure betreft (intake opdrachten en inning honoraria):
bijstand door het centraal tolkenbureau en of een andere werkgever.

Verwachte resultaten

De boodschap in de brontaal wordt zo adequaat mogelijk en in de geëigende vorm overgebracht in de doeltaal, in de vorm van een consecutieve of simultane vertaling.

Aangepaste wetgeving (anno 2002)

- Wat betreft opdrachten in het kader van de leefsfeer en de arbeids sfeer regelt een Besluit van de Vlaamse Regering de tussenkomst van de overheid in tolkkosten van Dove personen.
- Wat betreft opdrachten in het kader van onderwijs kan de Minister van Onderwijs tussenkomen in de tolkkosten.
- Wat betreft opdrachten in het kader van justitie zijn voor bepaalde situaties tussenkomsten in de tolkuren voorzien door het Ministerie van Justitie.

5 Ondersteunende kennis en vaardigheden

Taalvaardigheden:

De tolk zal zich vloeiend kunnen uitdrukken in het Nederlands en de Vlaamse Gebarentaal en zal het Nederlands met Gebaren (NmG) beheersen.

Deze vaardigheden moeten kunnen worden toegepast:

- binnen conversaties in verschillende taalregisters en op verschillende niveaus;
- in vloeiend gesproken Nederlands, zonder opvallend accent en met een passende intonatie;
- in het tolken van gesproken Nederlands naar de Vlaamse Gebarentaal, Nederlands met Gebaren (NmG), gebarensystemen en afgeleide vormen hiervan en vice versa.

De tolk is in staat een gemiddeld spreek- en gebarentempo te tolken.

Sociale en communicatieve vaardigheden:

Op sociaal gebied zal de tolk Vlaamse Gebarentaal zich normatief moeten kunnen bewegen in diverse maatschappelijke situaties en zich soepel kunnen aanpassen. Een interactie tussen mensen en een conversatie is

gebonden aan regels. De regels die gelden tussen horende mensen onderling zijn niet altijd gelijk aan de regels die bij dove mensen gebruikelijk zijn, bijvoorbeeld het beurtneem-patroon in de conversatie. De tolk behoort op een flexibele manier met deze verschillen om te kunnen gaan, zonder een van de partijen achter te stellen of tekort te doen.

Kennis en inzicht

Om handelingen en vaardigheden te kunnen integreren en toepassen in uiteenlopende situaties op de gevraagde momenten en om goed te kunnen functioneren in diverse tolksettings, is naast bekwaamheden, vaardigheden en toepasbare kennis, een flinke dosis latente kennis en algemene ontwikkeling gewenst:

- kennis van de structuur en de grammatica van de Nederlandse taal en van de Vlaamse Gebarentaal;
- kennis van de meest toegepaste communicatiesystemen voor dove, slechthorende, doof-blinde en plots/laat-dove mensen;
- kennis van de methoden en technieken van het tolken en vertalen;
- kennis van maatschappelijke en sociale structuren, in het bijzonder: kennis van de cultuur, de normen, waarden en gebruiken binnen de dovenwereld en kennis van de cultuur, de normen, waarden en gebruiken van de horende maatschappij;
- kennis van de relatie tussen de horende en de dovenwereld;
- kennis en inzicht in de (meta-)communicatie;
- kennis van de geschiedenis van de dovenwereld;
- kennis van de psychologie (o.a. van de dove persoon en van de tolk);
- kennis van correcte articulatiepatronen;
- kennis van anatomie en fysiologie van oor, oog en articulatieorganen;
- kennis van de beroepscode;
- kennis van de bestaande hulpmiddelen voor doven en slechthorenden;
- kennis van en vaardigheid in het hanteren van de hulpmiddelen van de tolk;
- kennis van en vaardigheid in het aanwenden van de technieken van het tolken.

plus specifiek voor de conferentie- en gemeenschapstolk:

- ruime juridische en sociaal-economische kennis;
- kennis van de maatschappelijke structuren in Vlaanderen en België.

plus specifiek voor de onderwijstolk:

- didactische inzichten m.b.t. het onderwijs aan dove kinderen en jongeren
- inzicht in de plaats van de tolk in het dovenonderwijs
- kennis van de schoolvakken (en de daarin gebruikte terminologie) die getolkt moeten worden
- inzicht in de ontwikkeling van het (gesproken en geschreven) Nederlands bij dove kinderen en jongeren
- kennis van onderwijsstructuren in Vlaanderen.

6. Beroepshoudingen

Er zal aan de VVTG gevraagd worden dit, indien zij dit nodig achten, verder uit te splitsen naar de drie subtypes.

6.1 Bepalen van de belangrijkste beroepshoudingen

	4	3	2	1	Nvt
Aandacht voor competentieontplooiing					X
Accuratesse	X				
Assertiviteit	X				
Beslissingsvermogen		X			
Contactbereidheid	X				
Dienstverlenende ingesteldheid				X	
Doorzettingsvermogen	X				
Empathie	X				
Flexibiliteit	X				
Imagobewustzijn	X				
Kritische ingesteldheid			X		
Leergierigheid	X				
Loyauteit	X				
Omgaan met stress	X				
Organisatievermogen		X			
Resultaatgerichtheid				X	
Veiligheids- en milieubewustzijn				X	
Zelfstandigheid	X				
Zin voor esthetiek					X
Zin voor initiatief				X	
Zin voor samenwerking		X			
Zin voor synthese	X				

6.2 Selecteren en concretiseren van de belangrijkste beroepshoudingen

Volgende clusters van beroepshoudingen werden overgehouden:

- 1 Leergierigheid
Zin voor synthese
- 2 Accuratesse
Assertiviteit
Contactbereidheid
Flexibiliteit
- 3 Loyauteit
- 4 Beslissingsvermogen
Doorzettingsvermogen
Empathie
Imagobewustzijn
Omgaan met stress
Organisatievermogen
- 5 Zelfstandigheid
Zin voor samenwerking

6.3 Gedragsindicatoren

De beroepshoudingen kunnen als volgt geconcretiseerd worden in gedragsindicatoren:

- **Wetenschappelijke aanpak**

- Leergierigheid*

- Voortdurend de kennis van de moedertaal en de gebarentaal verrijken.
Voortdurend de kennis van de domeinen waarin men zich specialiseert en zijn algemene kennis verbreden en verdiepen. Alle nieuwe ontwikkelingen op het gebied van het vak volgen.

- Zin voor synthese*

- In staat zijn om alle gegevens (informatie) in een coherent geheel bijeen te brengen en consistente vertalingen te produceren.

- **Houding tegenover de opdrachtgever**

- Accuratesse*

- Steeds streven naar de grootst mogelijke stiptheid en nauwkeurigheid bij het uitvoeren van opdrachten en het naleven van afspraken.

- Assertiviteit*

Durven eisen stellen aan cliënt en / of omgeving om een kwalitatief hoogstaand werk af te leveren.

Ter info: vragen trager, luider te spreken, opstelling t.o.v. de dove, teksten op voorhand vragen, ...

Contactbereidheid

Bereid zijn om contacten te leggen en te onderhouden, ook in moeilijke situaties, met name met mensen met verschillende opvatting en achtergrond.

Flexibiliteit

In staat zijn zich aan de specifieke eisen van elke opdracht aan te passen.

- **Houding tegenover de beroepsorganisatie en collega's**

Loyauteit

Zich stipt houden aan de regels en afspraken in de beroepswereld. De loyaliteit speelt ook tegenover het tolkenteam waarin gewerkt wordt.

Een tolk met verantwoordelijkheidsgevoel zal niet klaplopen op de prestaties van een ander.

- **Aanpak van het werk**

Beslissingsvermogen

Snel kunnen reageren op alle onvoorziene situaties.

Doorzettingsvermogen

In staat zijn kwalitatief hoogstaand werk af te leveren, ook wanneer de opdracht moeilijk en / of omvangrijk is, ook wanneer de arbeidsomstandigheden niet ideaal zijn.

Empathie

In staat zijn om zich in te leven in de denkwereld / cultuur van de spreker om tot een juiste interpretatie te komen.

Imagobewustzijn

Aandacht hebben voor de impact die het eigen gedrag en voorkomen op anderen kan hebben.

Omgaan met stress

Meer dan gemiddelde stressbestendigheid omdat de te vertalen boodschap zelden van tevoren gekend is en de klanten toch een correcte en onmiddellijke vertaling verwachten.

Organisatievermogen

In staat zijn om zelfstandig, zonder hulp of toezicht, de opdracht uit te voeren en gemaakte afspraken te kunnen nakomen.

- **Persoonlijkheid**

Zelfstandigheid

In staat zijn om zelfstandig, zonder hulp of toezicht, de opdracht uit te voeren.

Zin voor samenwerking

In teamverband (vb. bij het teamtolken) kunnen werken.